

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Sectio II. Quid sit in diuina voluntate actus liber.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](#)

nos tūm extērnos, quoties enim voluntas ita vult ut possit non velle, libera est, & volitio quoties est à potentia quā poterat illam non ponere dicitur actus liber: hoc vtrumque in Deo nunc inuestigamus, & potentiam quā possit velle, & non velle, & actum qui possit poni & non poni.

Ratio dubit, primō est, quia libertas est potentia indifferens ad ponendum actum vel non ponendum, sed in Deo nulla est potentia indifferens sed tantum actualis volitio, ergo non potest esse libertas in Deo. Maior prob. quia id quod est volitio actualis est determinatum essentialiter ad volendum, sed actus secundus est volitio actualis, ergo est determinatus, imò est ipsa determinatio ad volendum, ergo sola potentia potest esse indifferens ad volendum aut nolendum.

Confirm. quia, actus non dicuntur liberi nisi quia sunt à potentia quā potest illos ponere vel non ponere, ergo vbi nulla est potentia indifferens non est libertas.

Secundò, si Deus esset liber circa efficacem amorem creaturarum, Deus posset se non communicare ulli creature, sed Deus hoc non potest, quod probo: Deus non potest agere contra inclinationem suam naturalem; sed si non se communicaret creaturis, ageret contra inclinationem summæ bonitatis sibi maximè propriæ, ergo Deus non potest se non communicare creaturis. Deinde naturale Deo etiam est se ipsum perfectissimè amare, sed perfectior est amor, quo amat se ipsum & creaturas, quam quo amat tantum se ipsum, ergo, &c.

Tertiò, actus liber est is qui potest non esse, nihil est in Deo quod possit non esse, cum quidquid est in Deo sit Deus, ergo in Deo nullus est actus liber.

**Deus est
verè liber.** Dico primō, Deus circa efficacem amorem creaturarum omnium existentium perfectissimè liber est. Ita Catholicī omnes, & ferè etiam Ethnici, quamquam Aristoteli error contrarius solet tribui, Scripturas & Patres nihil est necesse adducere, *Omnia quæcumque volunt fecit. Operatus omnia secundum consilium voluntatis sua.* Sed in re obvia hærente non libet.

Ratio enim breuiter primō, sit, quia si Deus non esset liber, faceret omnia quā potest facere, ideoque vel faceret infinita, vel non haberet nisi finitam potentiam quā absurdā sunt. Deinde frustra esset Deum precari, & ab eo aliquid petere, causam enim necessitatem nemo prudens precibus flectere conatur. Sicque inane omnino est vnicum inter homines, & Deum commercium sperandi & depeccandi vt loquitur Boëthius lib. 5. prola 4. Ideoque nulla est gens quae non persuasum habeat Deum esse liberū, a quo sperare omnia bona posset si eum colat. A priori, rationes multas afferri possunt, quia nulla creatura est medium necessarium ad finem gloriae Dei, quem Deus in omnibus actibus suis intendit, ergo Deus non potest necessitari ad amandas efficaciter creaturas, quas amare non potest nisi vi media. Deinde omne intellectuum est liberum ex eo quod cognoscat indifferētiam obiectorum in quibus si finita sint semper est aliquid malum. Denique libertas est perfectio simplex circa bona finita, melius enim est agere cum dominio in suis actus, quam agere sine villo dominio vt bruta quam multò imperfectius agunt quam homo.

Dico secundo, est in Deo libertas tūm contradictionis tūm contrarietatis circa obiecta non mala.

Ratio est, quia perfectissima libertas vtrumque hoc munus habet, potest enim agere, & non agere, non quod possit agere simul & non agere, sed quod vtrumque possit simul: potest etiam agere contraria, velle vel nolle, amare vel odio habere. Quæ omnia certum est esse in Deo, dixi tamen secluso malo, quod Deus non potest amare, & secluso bono quod Deus non potest odio habere.

Dico tertio, non est in Deo libertas, quā possit intra se ipsum producere realiter suam volitionem aut nolitionem, sed tantum libertas quā possit terminare, vel non terminare suum actum internum necessarium ad obiecta, & quā possit extra se agere, vel non agere.

**Terminare
vel non
terminare
suum actū.**

Ratio est, quia ens summè necessarium, infinitum, & simplicissimum, non potest habere in se aliquid contingens, & receptum, sed haberet in se aliquid contingens, si produceret & reciparet in se ipso volitionem, ergo in Deo nullum est velle productum, sed duntaxat velle actualē, subsistens, imprudētum, infinitum, necessarium quoad totam entitatem, sed indifferens vt terminetur vel non terminetur ad obiecta.

Ad primam, Respon. distinguendo maiorem, libertas est potentia indifferens, &c. Libertas creata concedo, libertas increata, nego. Libertas enim diuina est actus ipse necessarius secundum esse, indifferens autem vt terminetur ad obiecta vt ostendam statim. Ad probationem eadem responso est, id quod est volitio actualis & determinatio ad unum est determinatum ad unum si sit volitio & determinatio finita concedo, si sit infinita nego, nam illa ita est volitio actualis vt possit esse nolitio, ita est determinatio ad unum, vt possit esse determinatio ad oppositum. Confirmatio eandem habet responsionem.

Ad secundam, Respondeo inclinationem quam Deus habet ad sui communicationem esse subordinatam libertati, & quasi conditionatam ex suppositione quod voluntas Dei iubat, ideoque illa inclinatio quantumcunque infinitè crescat, nunquam libertati contraria est. Vnde Deus non ageret contra illam inclinationem quamvis non se communicet ulli creature. Amor quo Deus se ipsum amat & creaturas, extensiù maior est, non autem intensiù & in ratione perfectionis.

Ad tertiam, constabit ex dicendis esse in Deo actum intrinsecum, quo reuera liberè vult, & amat sine contingentia, compositione, mutatione, quā tota est difficultas libertatis diuina in qua vt dixi componere necesse est duas res extreme oppositas, summam necessitatem, & contingentiam ciuidem volitionis diuinae, quā si diuina est, necessaria est, si est libera, non est necessaria sed planè contingens, quod vt explicem, sit.

SECTIO II.

Quid sit in voluntate diuina actus liber.

Tota ergo difficultas huius connexionis rerum adeò oppositarum, necessitatis nimirum, & contingentiarum in eo sita est vt videatur, vrum actus ille liber qui dicitur volitio Dei aut nolitio, sit aliqua perfectio extrinseca Deo vel adæquatè, vel faltem inadæquatè. An vero sit perfectio adæquatè intrinseca, si enim est extra Deum, iam non est ipsum velle Dei & amor vitalis de quo solo quæritur non autem de actu extrinseco, si est adæquatè intra Deum, non est contingens. Vnde duæ sunt inter Theologos sententiae celebrissimæ, vna quā vult actum liberum Dei constitui per aliquid extrinsecum Deo: altera quā ponit illum adæquatè intrinsecum. Quod vt explicetur vt potest clarissimè in materia obscurissima, videndum primò est, vrum velle Dei liberum constitutatur per aliquid omnino intrinsecum Deo. Secundò, quid sit perfectio illa intrinseca per quam illud constituitur. Tertiò, fundamenta soluenda difficultatis, & eius solutio. Quartò, argumenta in oppositum, ex triplici capite.

**Dux sen-
tentia.**

S. I.

Vtrum velle Dei liberum constitutatur per aliquid extrinsecum Deo: an verò sit perfectio adæquatè Deo intrinseca.

Aureoli
sententia.

Prima itaque factio, duce Aureolo, negat liberum velle Dei esse adæquatè intra ipsum Deum, sed hi deinde multipliciter sunt diuersi. Primo enim, Aureolus ipse in 1. dist. 47. art. 1. subtilissimè omnino philosopha liberum actum Dei assertus esse adæquatè extrinsecum ipsi Deo, neque aliud esse quam effectum ipsum extrinsecum, quamvis principium liberè productum ipsius actus sit intra Deum & reuera vitale. Quippe inquit de diuina libertate sentiendum est aliter, ac de nostra; nos enim habemus potentiam indifferentem, volitionem contingentem, & effectum extrinsecum, habemus videlicet libertatem ponendi actum in nobis aut non ponendi: Deus autem habet potentiam indifferentem, non intra se agendi aut non agendi, sed extra se, estq; omnino similis igni qui extra se posset ignire vel non ignire: vel etiam cogita voluntatem nostram, sicut actum suum potest producere vel non producere intra se, sic posse illum producere vel non producere extra se, habes libertatem diuinam ex se ipsa in differentem ad agendum ad extra vel non agendum. Inò exemplum habetur eria in voluntate creatuæ, qua licet omnino necessaria sit per se ipsa immediate se determinat ad primam suam volitionem, quæ contingens est. Sic in Deo nihil omnino liberum est præter externum actum, qui prodit ab actu existente necessario, sed indifferentem ad agendum, & hanc sententiam Aureoli tametsi verbis disfusulent, omnino tamen sequi videntur, Herice disp. 16. a. 61. qui ponit velle unum sufficiens, alterum efficax, quod ultimum prorsus externum est. Et Recupitus q. 9. c. 2. vbi ponit duplēm complacentiam simplicem, alteram ut mundus sit, alteram ut mundus non sit, deinde effectum extrinsecum, in quo solo totam ponit indifferentiam; Vitalitas enim est in illa complacentia, quæ fit efficax, & libera per actum extrinsecum, in quo sola est libertas.

Sententia
Vasquis.

Secundo, molliuit sententia huius inuidiam Vasq. d. 80. vbi latissimè probat actum liberum Dei, prout est actus determinatio, & tendentia constitui essentialiter, & veluti componi ex duobus, primum est, actus Dei necessarius & intrinsecus, alterum est effectus extrinsecus; unum sine altero non est velle liberum: utrumque simul quod vitalitatem includat & contingentiam, est actus Dei adæquatè liber. Eadem est sententia Molinæ, hic art. 2. disp. 2. Arrubalis disp. 54. Granadi tom. 2. tract. 3. Basiliij Pontij, aliorum plurium, qui tamen non eodem modo explicant illud extrinsecum; alij enim dicunt esse actionem ipsam, seu causalitatem: alij effectum causatum, sed hac ad soluendam difficultatem parum conferunt, sicut quod ait Granadus esse in Deo actum efficacem quo velut disunctionem illam mundum esse, vel non esse, fieri autem determinationem ad creationem mundi per ipsam creationem mundi.

Sententia
Thomistarum.

Tertiò, eandem sine dubio sententiam sequuntur plerique Thomistæ, ac alij dum aiunt, actum liberum Dei non supperaddere actui necessario aliud, quam respectum rationis ad effectum productum, nam illi nomine *respectus rationis* non intelligunt, nisi denominationem petitam à forma extrinseca, quod est frequentissimum Thomistis & Vasqui, vel connotationem effectus extrinseci, nam illa sunt fundamentaliter respectus rationis; si enim intellegent respectum rationis formaliter, seu figuramentum intellectus nostri, certè loquerentur absurdissimè.

Omnes itaque illi negant velle Dei liberum esse

perfectionem adæquatè intrinsecam Deo, habentque fundamenta tria: Primo, quia quicquid est intrinsecum Deo, est summè necessarium, implicat vt quod est liberum, & contingens, sit summè necessarium, nam haec duo contradictoriè opponuntur. Secundò, quia implicat esse formam totam in subiecto, quin ponatur effectus formalis, nunc in subiecto esset tota forma, quâ Deus diceretur nolens creare mundum, si nollet illum creare, nam est tota perfectio extrinseca, ergo Deus est verè nolens creare mundum. Tertiò, implicat dari effectum aliquem formalem extrinsecum sine forma extrinseca; sed nulla est forma, quâ Deus sit volens creare mundum; non enim est volens formaliter per actum vt est necessarius, neque per aliquid extrinsecum Deo: ergo nihil est quod Deum constituat formaliter volentem.

Dicendum tamen primò est, velle Dei liberum neque adæquatè, neque inadæquatè constitui per aliquid extrinsecum Deo, quodcunque illud sit, sed esse perfectionem adæquatè Deo extrinsecam, secundum omnia essentialia. Ita docent cum Suarez omnes doctores infra referendi, potestque pluribus rationibus demonstrari evidenter, quibus omissis, tres mihi omnino satis erunt, sed meo iudicio claræ ac demonstratiue.

Prima sit à priori, velle Dei liberum, non constituitur essentialiter per id quod est posterius natura, quam ipsum velle Dei realiter, & formaliter liberum, sed operatio extrinseca, & omne id quod est extra Deum, est posterior natura ipso velle Dei, & amore libero, ergo ille amor liber non constituitur, vel adæquatè, vel inadæquatè per aliquid extrinsecum Deo. Maior non videtur egere probatione, quia quod supponit aliud constitutum essentialiter non est constitutum illius essentialiale, quod autem est natura posterius quam amor Dei formaliter liber supponit illud constitutum essentialiter. Probatur ergo minor, illud est posterior natura quam amor Dei liber, quod causatur per amorem Dei realiter, & formaliter liberum, tanquam per actum primum, sed omne quod est extrinsecum Deo causatur per amorem formaliter liberum, tanquam per actum primum, quæ ac causatur per omnipotentiam, ergo illud est posterior natura quam amor Dei formaliter liber, tota difficultas est in minori, quam multipliciter aduersarij distinguunt. Probatur autem, illud quod causatur quia Deus non necessariò, sed formaliter liberè vult, causatur per amorem formaliter liberum, vt per actum primum, sed effectus extrinsecus causatur, quia Deus non necessariò, sed liberè vult, ergo causatur per amorem vt formaliter liberum. Prob. min. ille amor qui est actus primus, respectu effectus extrinseci, vel essentialiter differt ab actu necessario, vel non, si secundum ergo effectus ille necessariò causatur, si primum ille amor qui est actus primus (de illo enim solo loquor) est formaliter liber, alioqui male dixisset scriptura omnia quæcumque voluit, fecit. Confirmatur tam amor liber, vt liber, est actus primus, respectu effectus, quam omnipotencia, sed omnipotencia, vt adæquatè constituta, est prior natura effectu extrinseco, neque per illum constituitur, ergo neque actus liber, prout est actus primus, potest per illum actum secundum constitui.

Respondent aduersarij effectum extrinsecum causari per amorem specificatius, ac inadæquatè liberum non per amorem formaliter, & reduplicatiuè liberum, sicut causa, vt actu causans constituitur per connotationem effectus actualis, & tamen est prior natura quam effectus, sine quo tamen nec esse, nec intelligi potest. Sed contra videtur enim manere tota vis argumenti propositi. Nam primò id quod per modum actus primi producit aliud, est constitutum in

Fundame-
ta huius
sententia.

Affiratio
negans.

Prima pro-
batio.

Prima
euasio.

in ratione actus primi omnino independenter ab illo, sed amor liber reduplicatiū per modum actus primi producit effectum extrinsecum, ergo est constitutus independenter ab effectu extrinseco, in ratione actus reduplicatiū liberi. Probatur min. si amor liber formaliter ut liber non causat effectum, non magis effet verum, quod amor liber causat effectum ut actus primus, quām amor necessarius, sed magis verum est quod amor liber causet effectum ut actus primus, quām amor necessarius, est enim verum quod Deus liberè causat, non autem necessariō, & causat quia vult liberè, ergo &c. Neque valet exemplum de causa in actu secundo, nam illa etiam prout est actus primus influens, distinguitur adaequatē ab actu secundo, & quamvis sine illo non possit intelligi, tamen nego illam constitutum per actum secundum.

Vigetur argumentum. Deinde vrgo argumentum efficaciter, quia si aliquid extrinsecum Deo est constitutum amoris liberi admittendā necessariō sunt hæ propositiones, Deus misit filium suum, quia mundum amauit, & ista, Deus mundum amauit quia misit filium suum. Imò propositio hæc, sic Deus dilexit mundum &c. hunc habebit sensum, Deus misit filium suum, quia misit filium suum, quoniam amare non erit aliud formaliter quam mittere filium suum. Hæc omnia sunt absurdā, quia causa formalis, & efficiens sibi non possunt esse mutuū causa ut suppono ex physica. Hic autem amor liber causat effectū incarnationem, & incarnationē est forma constitutiva amoris liberi, quod absurdissimum est, & sanè ridiculas reddit illas omnes propositiones, omnia quæcumque voluit, fecit; sensus enim est, omnia quæ fecit, fecit. Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, operatur omnia quia operatur. Imò non minus in Deo amor liber antecedenter ad effectum aut actionem extrinsecam est adaequatē liber, quam amor voluntatis humanae, sed amor voluntatis nostre est adaequatē liber antecedenter ad operationem extrinsecam, ergo etiam amor Dei, non enim Deus alter liberè agit extra se quam homo. Denique ipsa scientia libera non potest constitui per effectum extrinsecum, alioqui non effet posterior effectu extrinseco, ergo neque voluntio libera constituitur per illum. Sed hoc magis constabit ex sequenti argomento.

Alterum ratio. Secunda enim ratio sit planè ut opinor demonstrativa, si velle Dei liberum constitutur per aliquid extrinsecum, sequitur omnino quod Deus nullum habuit ab aeterno amorem, aut decretum liberum actuale, quod repugnat scripturis & lumini naturali elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, veniente benedicti patris mei, accipite paratum vobis regnum à constitutione mundi, & alia innumera. Probatur sequela manifestè, tunc non est actuale decretum liberum quando non est actuū per quod essentialiter illud constituitur, sed id per quod illud decretum actuū constituitur, effectus nimis extrinsecus non est actuū ab aeterno, ergo decretum illud non est actuale ab aeterno. Neque dici potest quod effectus futurus sufficiat, nam eo modo est decretum, quo est eius constitutuum, sed eius constitutuum nempe creatio mundi, v. g. non est actuū ab aeterno, ergo decretum non est actuū, sed est futurum, quod idem verum erit de scientia libera, si enim constituitur per effectum futurum, erit futura, sed non erit actuū, nisi quando eius obiectum est actuū. Neque luet varias aduersiorum responsiones expendere quæ omnes diluuntur ex ea ratione quam attuli, quidquid enim attulerint semper verum erit amorem illum non esse actuū ab aeterno, cuius constitutuum essentiale non est ab aeterno. Eodem arguento probaretur actus Dei esse præteritos, quia præ-

Tom. I.

rierunt obiecta per quæ illi constituebantur.

Tertia etiam eaque efficacissima ratio sit, quia certum est Deum multos habere actus liberos, quibus nihil physicum extra se producit, ergo actus ille Dei liber non constituitur physicè per effectum physicum. Antecedens multipliciter probari potest.

Tertia ratio.

Primum exemplum sit dispensatio voti, aut alterius contractus, remissio peccati venialis, & reatus pœnae, imo & mortalī per puram condonationem extrinsecam, ut olim probauit, tunc enim nihil omnino extra Deum producitur, per quod actus ille liber constituitur, neque satisfaciunt illo modo qui dicunt promulgationem externam à Deo factam, esse sufficientem mutationem extrinsecam, per quam actus ille liber constituitur. Hoc inquam non satisfacit quia quod supponit condonationem, aut dispensationem, non est ipsa dispensatio, sed reuelatio dispensationis supponit dispensationem, cum sit eius significatio, quis? dicit v. g. sacramentum quod est signum gratiae esse gratiam. Deinde peccatum veniale, & reatus pœnae remittuntur per solam condonationem extrinsecam, v. g. in indulgentijs & suffragijs, nunquid Deus reuelat condonationem hanc. Denique si commisi quatuor peccata mortalia, & explicitè doleam tantum de uno, sed ex motu uniuersali, tunc remittuntur peccata quatuor, & tamen in me nihil Deus producit, nisi quod produxisset si remisisset vnum duntaxat peccatum, & in me non est nisi actus ille contritionis qui esset, si non commissem nisi vnum, ergo illa condonatio non constituitur per aliquid extrinsecum.

Secundum exemplum non minus evidens est, quia Deus cundem effectum, & eandem actionem per quam producitur mundus, potest dirigere in fines variis, ad quos illos actuū non dirigit, creationem mundi v. g. dirigere potuit ad solum Christum, vel ad Angelos, incarnationem verbi dirigere potuit omnino eandem ad salutem demonum vel ad solam gloriam Christi, tunc nihil esset nouum extra Deum, quod nunc non sit, ergo actus ille non completeretur per aliquid extrinsecum. Imò potest Deus (vt postea dicam) prædefinire actus liberos nostros, tunc eodem modo dabit auxilia, & idem actus erit in nobis, ac si non esset præfinitus, ergo nihil erit extrinsecum quod constituit voluntatem hanc Dei.

Non satisfaciunt autem illi omnes qui aiunt mutari tunc necessariō actionem qua producitur effectus qui vel dirigitur ad diuersum finem, vel qui prædefinirunt. Non sufficit inquam hæc responso primo, sicut Deus hunc terminum actionis potest dirigere ad alium finem, & prædefinire, sic dirigere potest ipsam actionem, hanc enim incarnationem, quæ defacto existit, & hanc Christi mortem, quare ad salutem Angelorum vel ad solam suam gloriam dirigere Deus non potuit, tam bene quām terminum actionis. Imò si actio non distinguitur à termino (quod probabiliter multi docent) non poterit Deus alios habere fines quam quos habuit. Et quis credat diuersam fore actionem, qua Deus dabit mihi gratiam, si sanctus Petrus eam mihi impetraret, ab ea quæ fuisset, si sanctus Paulus eam impetrasset. Denique prædefinatio huiusmodi tolleret libertatem, quia poneret in me actionem cum qua est incompossibilis negotio consensus, cum sit connexa cum præfinitione, & præfinitio cum bono opere.

Decreta conditionata.

Alterum exemplum est quia Deus habet multa decreta conditionata quæ nihil ponunt in re, & scientiam futurorum conditionalium, illa non possunt compleri per effectum extrinsecum, cum nihil ponant in re, v. g. vider Deus si vocarem Petrum, conuerteretur quem tamen non vocat, ibi nihil excogitiabile.

P

tabile

114 Disp. IV. De Deo Quæst. II. Sect. II.

Voluntas
negatio-
num.

tabile prorsus est quid ponatur nouū, similiter dicendum est de omnibus promissis conditionatis, ergo, &c.

Vltimum exemplum est in illis actibus positivis, quibus Deus vult negationes, v. g. non vult facere alium mundum, alium Christum. Vnde argumentor, quod est verè positivum non potest constitui per puram negationem. Hic nihil est præter negationem alterius mundi. Imò potuit Deus dicere, ego nihil volo creare, tunc extra Deum nihil omnino esset positivum, & tamen esset in Deo actus verè positivus, ergo, &c.

Iisdem argumentis impugnantur, qui volunt, velle Dei liberum constitui per respectum rationis, nam ille respectus rationis, vel sumitur formaliter, prout est merum figuratum intellectus & ens rationis, vel fundamentaliter sumitur pro fundamento illius respectus seu pro denominatione quæ petitur à forma extrinseca. Si primum actus Dei liber est fictum ens, & non reale cum constitutuum eius non sit reale, sed fictum, si sumitur pro fundamento talis respectus, illud vel est extra Deum, & sic omnia redeunt argumenta prius facta: vel est intrinsecum Deo, & sic videndum est quomodo illud non sit necessarium, sed potuerit non esse.

S. II.

Quomodo actus ille liber constituantur per aliquid intrinsecum Deo.

Sententia
Caietani.

Non fuit difficile ab actu libero Dei remouere omnia quæ sunt extra Deum, nunc longè operiosus est inuenire quale sit illud intrinsecum Deo, quod nec sit contingens, quia est Deo identificatum, neque necessarium, quia est liberum. Hoc autem ut inuenirent varia excogitarunt subtilissimè Theologi, quibus displacebat prius illud placitum Aureoli.

Primo enim Caietanus quæst. 19. art. 2. non est veritus dicere actum Dei liberum, esse perfectionem aliquam liberam quæ ab eterno potuerit non esse in Deo. Consentient Caietano Fonseca, & Salaz, dum volunt actum Dei liberum esse realem extensionem liberam actus necessarij ad obiecta creatæ, que non sit intensiva perfectio, sed realitas tamen libera, que deesse Deo possit, & loco eius altera suffici. Idem ut audio placuit nuper Theologo subtilissimo qui vult actum Dei aliquem esse ab eterno in Deo & realiter esse Deum, realiter & essentialiter ad talia, & talia obiecta terminatum sine quibus nec esse nec intelligi possit entitatiæ, & cum tamen potuisse non esse. accensendi Caietano etiam sunt quidam recentiores ponentes in actu Dei libero, mysterium non impar Trinitati, ubi propter infinitatem verificantur ea, que videntur contradictoria; sicut enim eadem res est communicabilis, prout est essentia, & incomunicabilis prout est persona, sic idem actus voluntatis est necessarius prout terminatus ad Deum, & contingens prout terminatus ad creaturem, idem enim actus potuit non esse præcisè sub illo respectu, sed non sub omni respectu; cur? enim in Trinitate hoc ponetur non aeternum in libertate. Denique alij contingentiam formalem rpotè Deo indignam reijcidentes, explicari mysterium hoc posse putant, per virtualem contingentiam; dicunt enim actum Dei liberum, esse ipsummet actum necessarium, prout virtualiter est contingens, eo quod continet omnem actum creaturem, atque adeò per se ipsum facere possit totum quod faceret actus superadditus; si enim per virtualem distinctionem saluator mysterium Trinitatis, cur? libertas per virtualem contingentiam non explicabitur. Hac enim posita facilis est explicatio difficult-

tatis aliquoq insolubilis, & illa omnia rationabiliter i. Deo ponuntur, imò negari nullo modo possunt.

Secundò, Suares disp. 30. metaph. sect. 9. altissimè omnino philosophatur de Deo; dicit enim Deum eodem actu simplicissimo & indivisiibili, velle omnia quæ vult, & nolle quæ non vult, siue necessariò siue liberè, quia idem omnino actus propter infinitam eminentiam est omnis volitio & omnis nolitio entitatiæ, atque adeò necessarius, quatenus comparatur ad intrinseca bona Dei, liber quatenus comparatur ad creaturem. Sed non ita tamen est liber quod possit esse vel non esse, sed quod possit sine villo addito per se ipsum terminari vel non terminari. Hoc enim ei conuenit ratione infinitatis, & eminentiæ, in genere actus purissimi, in quo continet perfectionem uniuersi actus, vt sine illa si muratio ne possit respicere obiectum, vel non respicere, arque ita esse in Deo totus & non conferre illi adæquatum effectum formalem, quod omnino in creatis repugnat propter finitatem. Deus autem quia purissimus actus est, infinitus, & independens ab obiectis extrinsecis potest ad illa terminari vel non terminari sine mutatione illa, vel additione facta in ipso actu interno. Quia verò semper dici potest illum respectum & terminationem esse aliquid reale non necessarium, quòd si est intra Deum, admittitur entitas intrinseca quæ abesse à Deo potest: si est extra Deum, ergo actus liber constituitur per aliquid extra Deum. Optimè distinguit terminationem illam esse aliquid reale necessarium quoad esse, non necessarium quoad terminationem, & denominationem; illa enim denomination ita est intrinseca, vt sit tamen cum ordine ad aliquid extrinsecum, quod secum aliquo modum involuit. Hæc ille ut vides subtilissimè, quorum summa est actum intrinsecum Dei, eo quod secundum se sit omnis actus esse necessarium quoad esse, contingente quoad terminationem. Quem modum plures imitati, voces tamen mutant dum aiunt actu esse liberum quoad acceptationem, quoad effectum formalem reddendi Deum volentem, quoad denominationem, quoad efficaciam. Nam illa eodem recidunt tradunturque ab Albertino tom. 1. coroll. 2. q. 2. Theologica.

Tertiò, Salazar. I. de concept. c. 24. dicit actum liberum Dei explicari optimè posse, si dicas illum esse actum Dei necessarium cum determinatione indifferenti ad res creandas, vel non creandas. Si autem quæras quid sit extrinseca illa determinatio & applicatio voluntatis ad obiecta, negat illam esse actionem ipsam extrinsecam quæ posterior est actu libero, sed esse ipsam entitatem voluntatis, vt propensam in actu primo, ad elicendū talem actu secundum extra se. Hanc autem propensionem negat esse aliquid physicum positum in voluntate quod non erat ante, nam hoc eset physica prædeterminatio, sed esse quandam moralitatem, per quam intelligitur voluntas diuina, transferri ex statu remoto ad operandum in statum proximum sine sui mutatione: nam etiam in voluntate creata necesse est admittere actiua determinationem ante determinationem formalem, quæ est actu ipse voluntatis; cum enim effectus determinatus nunquam procedat à causa indifferenti: volitio autem actualis sit effectus determinatus, necesse est vt voluntas prius natura, quam producat determinationem formalem, actiua ac virtualiter intelligatur determinata, non per aliquid de nouo receptum, sed per suam entitatem vt propensam, & proxime applicatam ad hunc potius effectum, quam ad aliud. Per hanc ergo determinationem causalem explicatur optimè libertas diuina.

Dicendum secundò est, Actum Dei liberum ita esse perfectio-

Sententia
Suares.

Sententia
Salazaris.

Assertio negativa. perfectionem intrinsecam Deo, ut non non sit perfectio aliqua contingens quæ secundum esse abesse à Deo possit, nec extensio item perfectionis necessariæ contingens & separabilis realiter à Deo, neq; aliquid virtualiter contingens, nec demum aliquid necessarium simul & contingens realiter.

Primo enim Caietanum communiter omnes reijciunt, quia si perfectio aliqua realis potest in Deo esse qua non est: vel si potest non esse realiter quæ nunc sit, datur in Deo vera & realis compositio, illa enim perfectio, quæ realiter abesse potest à Deo, existente perfectione necessariâ, distinguuntur realiter à perfectione necessaria. Secundo, ponitur in ipso Deo vera cōtingentia cōtraria enti necessario, aliquid enim quod realiter est Deus, potuit non esse ab eterno, & aliquid, quod nunc est nihil, potest esse Deus. Quæ, aliisque plura similiiter impugnant extensionem illam realē perfectionis intenſuæ Dei ad creaturas, quam inuexere Fonseca & Salaz. nam illa est aliquid reale intra Deum quod potuit ab eo auferri. Et multò etiam magis destruit nuperum commentum, quo ponitur aliquid identificatum cum Deo, quod tamen potuerit non esse secundum entitatem quod est dicere Deum potuisse non esse, in quibus omnibus placitis nihil veri video, nihil solidi.

Secundo, quod non sufficiat contingentia virtualis actus necessarij probatur, quia vt Deus liberè velit creare mundum, & non habeat voluntatem illum non creandi, debet dari aliquid quod non esset si Dens esset nolens creare mundum, & contra, si Deus esset nolens creare mundum esset aliquid, quod nunc non est, alioqui Deus non est volens creare mundum. Sed nunc tota datur virtualis contingentia, quæ daretur si Deus esset nolens creare mundum; illa enim significat dūntaxat, quod Dei actus sit infinitus & aquivaleat actui qui potest non esse, sed quamvis Deus esset nolens creare mundum, actus intrinsecus Dei æquivaleret huiusmodi actui, ergo actus Dei esset omnino idem tum realiter, tum virtualiter: ergo virtualis illa contingentia non sufficit. Deinde actus Dei eodem modo est liber quo est contingens, sed per te non est contingens nisi virtualiter, ergo nec est liber nisi virtualiter, esto igitur admittenda sit in actu diuino propter infinitatem contingentia virtualis, sicut inter essentiam & personas datur virtualis distinctio, nego tamen contingentiam virtuali sufficere, vt ostendi, quia libertas formalis exigit formalem, & non tantum virtualem contingentiam. Neque satis est vt perinde se habeat virtualiter, ac si posset non esse, sed requiritur vt realiter possit non esse secundum aliquid; sicut inter personas Trinitatis non sufficit virtualis distinctio, sed requiritur actualis.

Tertio, denique commentum illud alterum quorundam recentiorum, ponentium in Deo actus duos virtualiter distinctos, vnum necessarium, alterum contingentem, vel potius vnum qui simul contingens sit, & necessarius efficacissimè reiici potest. Eadem enim habet, & plura incommoda quæ habet sententia Caietani. Primo enim, difficultatem libertatis auger tota difficultate mysterij Trinitatis, sine vlla necessitate, & tamen nihil in toto est obscurius fide Christiana. Deinde iuxta illam explicationem, verum omnino est dicere, illud quod nunc est purum nihil esse potuisse Deum, & id quod est Deus esse potuisse nihil, quod dici nequit. Deinde certum est illa distinguiri realiter, quorum vnum existere potest altero non existente, actus Dei necessarius existere potuit non existente realiter actu contingente, ergo illi actus distinguuntur realiter. Neque pat est ratio eorum, quæ affirmantur de diuina essentia, & personalitatibus;

Exclusio actus contingens & necessarii.

bus; vna enim communicatur, altera non communicatur: producitur persona, non producitur essentia. Quæ omnia cum sint perfectiones optimè affirmari possunt de Deo, at verò esse contingens imperfectio est quæ in Deum cadere non potest.

Dicendum est tertio, actum Dei liberum non ita esse adæquatè intrinsecum Deo, vt non dicat in obliquo & terminatiuè aliquid extrinsecum quod potuerit non esse, quamvis per illud nullo modo constituantur, sed tantum in obliquo & extrinsecè complerentur. Ita omnino censem Suares, & alij qui dicunt actum istum esse liberum, quoad terminacionem, denominationem, determinationem, applicationem.

Tertia assertio vel.
tertiu& cōpleri per aliquod connotatum.

Ratio vniuersim est, quia quod est adæquatè intrinsecum Deo, & cum illo adæquatè identificatum, est simpliciter necessarium, sed actus liber non potest esse simpliciter necessarius, ergo ille non potest ita esse adæquatè intrinsecus Deo, vt omnino sit cum illo identificatus, neq; includat saltē in obliquo & connotatiuè aliquid extrinsecum. Declaratur ergo in omnibus modis loquendi quos ingeniosè inuenere doctores. v. g. dicit Suares actum Dei liberum, esse planè necessarium quoad esse, contingentem quoad terminari; sumo istud terminari & dico, illud vel est aliquid adæquatè Deo intrinsecum, vel est extrinsecum.

Prima ratio.

Si primùm ergo est simpliciter necessarium, neque indifferens est, vt sit, vel non sit, est enim aliquid reale, ergo vel in Deo, vel extra Deum: si autem est extra Deum, habeo quod volo; actus enim liber in conceptu suo includit aliquid extrinsecum saltē in obliquo. Idem dico ad alia quæ dicuntur vulgo quoad denominationem, determinationem, applicationem, nam illa realia sunt, vel ergo sunt in Deo, vel extra Deum, & recurrunt argumentum sāpē factum.

Seconda ratio.

Secundo, sequitur omnino ex ea sententia, quod tota forma possit esse adæquatè in subiecto, cui camen non communicabit effectum suum formalem, quo nihil dici potest absurdius, cum effectus formalis nihil planè sit, quam forma vnta subiecto: probatur autem sequela, quia forma per quam Deus diceretur nunc volens creare mundum, tota nunc in Deo reperitur, & tamen non denominatur, inī nec est nolens creare mundum, ergo est forma in subiecto, in quo non est effectus formalis. Neque dici potest actum Dei, propter infinitatem hoc habere, vt non conferat adæquatè totum effectum formalem, sed terminetur ad obiecta prout vult, hoc enim conuenire enti infinito propter eminentiam. Sed contra nam æquè in ente infinito verum est quod forma esse non potest in subiecto, quin sit in eo effectus formalis, si effectus formalis sit etiam in ente infinito forma ipsa in subiecto, sed etiam in ente infinito, verum est quod forma in subiecto est effectus formalis. Sed neque dici secundo potest id esse commune omnibus formis respectu, vt non denominetur subiectum, donec ponatur aliquid extrinsecum, quod patet in relatione similitudinis, nam album non denominatur simile, donec ponatur aliud album: inī id habent omnes voluntates liberae vt sine mutatione se determinent ad opposita. Sed contra, nam etiam de formis relativis verum non est quod adæquatè sint in subiecto, & tamen non illud denominent, neq; illi conferant effectum formale, includunt enim terminū sine quo integra non est relatio; ergo actus liber Dei eodem modo includit terminum quo illum includit relatio. Quod additur causam liberam determinare se ad opposita sine mutatione, verum non est quia determinatio formalis causæ liberae est ipse actus voluntatis.

P 2

Tertio,

Tertia
ratio.

Tertiò , verum etiam esset , quod daretur effectus formalis sine illa forma reali , quæ daret talem effectum quod est contra lumen naturæ . Probo sequi , cum Deus vult creare mundum , duo tantum reperiuntur actus necessarius , & effectus extrinsecus , hic effectus formalis velle creare mundum neque adæquatè , neque inadæquatè peritur ab effectu extrinseco ut dicens , neque ab actu necessario , ut est necessarius ; nam ille ut sic causat necessariò , ergo datur effectus formalis sine causa formalis , quod si dicas actum necessarium prout connotat effectum extrinsecum dici liberum , iam effectum extrinsecum ponis in conceptu essentiali actus liberi , quia connotatio dicit connotantem & connotatum .

Maneat ergo velle illud liberum Dei , neque constitui essentialiter per aliquid extrinsecum , neque ita esse intrinsecum Deo , ut non respiciat aliquid extrinsecum per modum extrinseci connotati ; & puri termini , non autem per modum partis constitutivæ , quod quomodo fiat , & quomodo adæquatè constitutum actum liberum explicari debet .

§. III.

Fundamenta soluenda difficultatis , & eius
resolutio .

IN his ergo tenebris , ut aliquid inueniri possit lucis triplex præmittenda est fax , prima de natura libertatis generativi , secunda in quibus conuenient libertas creata , & increata , tertia in quibus ambæ differant .

Certum igitur primò est , in omni libertate duo reperiiri , primum est indifferentia tendendi in obiecta , vel non tendendi , secundum est determinatio ad unum potius quam ad aliud . Indifferentia constituit effectum libertatis antecedenter ad exercitium ; in tantum enim facultas , aliqua libera est , in quantum est indifferentis ut per se ipsam agat , vel non agat , determinatio est exercitium liberum huius indifferentia ; nam tunc liberè agit cum se determinat ad ynam partem cum posset se determinare ad aliam : in eo autem confitit indifferentia , ut voluntas possit agere vel non agere , tendere vel non tendere in obiecta . Determinatio in eo est sita , ut voluntas ex se ipsa & ex proprio dominio , unum faciat potius quam aliud , atque adeò se ipsa sic agat , ut possit non agere .

Ex quo primo sequitur , quod in omni libertate , nulla inquam potest reddi ratio , quare voluntas vellet nisi quia vult , ut recte notat Anselmus I. de casu Diaboli c. 27 quia voluntas libera se ipsa determinat , ergo idem tantum vult quia vult . Secundò , sequitur non requiri ad rationem principij liberi , ut possit intra se ipsum agere vel non agere immanenter , quia si potest se determinare ad opposita , quamvis immanenter non agat , erit liberum sine hac immanenter , potest autem se determinare ut dicetur postea .

Certum est secundò , tria esse in quibus increata libertas , & creata inuicem conuenient . Primi , in utraque reperiuntur indifferentia ad agendum , vel non agendum , & vis determinandi se ad alteram partem , sicut enim voluntas quamvis necessariò fluat ab anima (iuxta sententiam probabilem) libera tamen est , quia est in differens ad agendum tunc intra tunc extra se , sic actus Dei subsistens licet in se necessarius , liber tamen est , quia potest extra se agere vel non agere , tendere , vel non tendere . Secundò , in libertate tunc creata , tunc increata , reperiuntur determinatio actualis , quia utrumque quando amat potest non amare . Tertiò , in utraque verum est dicere vult quia vult .

Certum est tertio , duas illas libertates etiam in tribus differe , primò , quod principium creatum indifferentis , est actus primus productivus , & receptivus

sue determinationis formalis in se ipso , indiget enim aliquo addito ut sit actualis determinatio : principium autem increatum ita est indifferens ut nullo modo sit actus primus neque producit in se ipso suam determinationem formalem sed est se ipso velle subsistens & actus secundus , qui est simul principium indifferens , & determinatio seu tendentia in obiectum , principium tendens , & tendentia . Secundo in libertate creata exercitum actualis liberum est effectus elicitus immanenter productus , atque adeò nunquam illa liberè vult quin mutetur , in Deo , ut dixi , nullum est velle productum atque adeò sine sui mutatione odit vel amat . Tertiò , libera volitio creata speciem sumit ab obiecto ideoque si est , necessariò tendit in hoc , non in aliud obiectum , & est libera quia potest esse vel non esse , volitio diuina non specificatur ab obiectis ad quæ tendit sed potest immutata manens tendere , vel non tendere in obiecta .

His positis ad solutionem difficultatis declarandum est quid sit in Deo libertas illa per modum principij indifferentis & per modum exercitij ac tendentiae , & quomodo utrumque illud sit intrinsecum Deo .

Dicendum est quartò , libertatem diuinam si sumatur , per modum principij indifferentis esse semper perfectionem adæquatè intrinsecam Deo , non distin-
ctam ab actu necessario , nisi ratione .

Ratio est , quia ibi libertas est perfectissima per modum principij ubi est principium vitale , intrinsecum , indifferens , ad agendum vel non agendum , actus Dei licet improductus , & omnino necessarius quatenus respicit extrinseca bona Dei , est indifferens ad tendendum in obiecta , vel non tendendum , ergo datur in Deo libertas per modum principij . Deinde quod illa sit adæquatè intrinseca patet quia si determinaretur ab extrinseco iam non est liberum , neque tamen est actus primus quia nihil in se producitur aut recipit .

Dicendum est quintò , dari etiam in Deo libertatem per modum exercitij & determinationis vitalis quæ in recto non est aliud , quam actus Dei simplex & necessarius prout infinitus in ratione tendentiae in obiecta , & in obliquo , & obiectum compleetur per effectum & obiectum extrinsecum .

Primi enim , ita sequitur ex refutatione duarum sententiarum oppositarum nam actus Dei liber non constituitur vel adæquatè , vel inadæquatè per effectum extrinsecum , quem causat ; alioqui effectus est prior se ipso , non posset intelligi Deus velle aliquid liberè ab aeterno , multi sunt actus diuini quibus nihil noui producitur in rerum natura , sed neque amor ille liber est ita intrinsecus Deo , ut non connotet aliquid extrinsecum vel tanquam effectum vel tanquam obiectum , alioqui esset simpliciter necessarius , & non posset non esse quod repugnat libertati , daretur forma in subiecto sine ipso effectu formalis , & effectus formalis sine forma quod implicat in subiecto , ergo actus liber includit in recto , & constitutum actum Dei necessarium infinitum in omni genere actus , & in obliquo connotat obiectum extrinsecum quod poterat non connotare .

Secundò , in rebus etiam creatis tria sunt in quibus eadem omnino difficultas est . Nam licet ipsa , per se solas totam tribuant denominationem , & effectum formalem completere tamen illam non tribuunt , nisi addito extrinseco , quod non est constitutum formæ aut effectus formalis sed tamen ita necessariò est ut sine illo non possit subiectum denominari habens talē formam . Huiusmodi sunt relations omnes etiam praedicamentales , nam tota paternitas in patre residet , quoniam in obliquo importet filium , sine quo pater non dicitur pater ; & tamen filatio non est pars

Libertas
per mo-
dum prin-
cipij .Libertas
per mo-
dum exer-
citij .Prima pro-
batio .Secunda
probatio .Requisita
duo ad li-
bertatem .Triplex
conue-
nientia li-
bertatis
creatae ac
increatae .

pars paternitatis, alioqui pater aeternus non esset adaequatè pater. Deinde in relationibus transcendentalibus, id videtur etiam manifestius, nam visio non constituitur intrinsecè per obiectum, & tamen essentialiter illud respicit, & actio effectum. Secundò, duratio tota est intrinseca rei, & tamen in obliquo, & connotatiū includit tempus extrinsecum: igitur actus Dei liber quamvis sit adaequatè intrinsecus secundum totum constitutiuim formale, in obliquo tamen connotare, potest aliquid extrinsecum, per quod non constituitur quamvis sine illo non sit talis actus. Tertium exemplum est in vocatione quam verior sententia docet identificari cum re locata, quam solam dicit in recto, quamvis in obliquo connotet locum.

*Sententia
rum con-
ciliatio-*

Et hoc volunt omnes qui docent actum Dei librum esse necessarium quoad esse; sed contingenter quoad terminationem, denominationem, connotationem. Cogita enim in Deo unicum actum sufficientem, independentem, infinitum, qui propterea essentialiter sit omnis volitus, ac nolitus, atque ita propter eminentiam & infinitatem ita dominium habeat in se ipsum, ut sine additione nulla vel detractione possit pro arbitratu suo tendere in unum magis quam in aliud, atque adeò includat terminum tanquam aliquid in obliquo sine quo formaliter non est talis. Hoc est velle Dei liberum de quo disputamus.

Dices redire difficultatem nam illa connotatio est aliquid reale vel ergo est adaequatè Deo intrinseca, & sic est aliquid simpliciter necessarium, vel est aliquid extrinsecum saltem inadaequatè, & sic actus liber constituit per aliquid extrinsecum.

Respond. illam connotationem secundum quod dicit in recto & constitutiū, esse aliquid intrinsecum, extrinsecum autem secundum id quod dicit in obliquo & terminatiū; illud enim extrinsecum non constituit sed terminat actum liberum, ut patet magis ex sequentibus.

§. IV.

Prima difficultas ex summa necessitate omnium eorum quae sunt in Deo.

Contra prædictam resolutionem in primis facit summa necessitas omnium eorum quae sunt in Deo, ut sè supra indicatum est.

*Primum
argumen-
tum.*

Primo enim, quidquid est intrinsecum Deo est simpliciter necessarium, actus ille liber secundum essentialia, ut dicis, est adaequatè intrinsecus Deo, ergo actus liber secundum essentialia est simpliciter necessarius, quod prorsus implicat, quia actus liber ut est formaliter liber, essentialiter est contingens, alioqui non est liber ut sic, unde argumentor per illud actus liber constituitur essentialiter per quod constituitur ut est non necessarius sed contingens, actus Dei non constituitur contingens per aliquid adaequatè intrinsecum Deo, ergo non constituitur liber essentialiter per aliquid adaequatè intrinsecum Deo. Confirmatur quia si Deus esset nolens creare mundum, daretur actus essentialiter distinctus ab eo qui nunc est, quia volitus & nolitus essentialiter differunt ut patet, ergo tunc daretur aliquid intrinsecum Deo, quod nunc non est essentialiter, & nunc datur aliquid quod tunc non esset, si actus liber essentialiter est adaequatè Deo intrinsecus.

Neque dicas actum liberum compleri debere per extrinsecum connotatum, alioqui non est formaliter liber. Sed contra illud extrinsecum connotatum, vel est essentialie actui libero formalissime sumpto, vel non est essentialie, si est essentialie ergo actus liber constituitur per aliquid extrinsecum: si non est essentialie ergo eo dempto est tota denominatio actus forma-

liter liberi. Inò probo illud esse omnino essentialie & constitutiuim, nam illud quod est distinctiuim aliquius actus ab altero actu, est constitutiuim eius, & essentialie, sed volitus creandi munduñ non differt à nolitione nisi per extrinsecum connotatum, ergo illud est constitutiuim nolitionis, atque ita incidit in sententiam Vasquis.

Secundò, quoties datur in subiecto integra forma denominans secundum omnia essentialia, ibi datur integra denominatio & effectus formalis ut sè dixi, sed si amor liber secundum totam suam essentialiam est intrinsecus Deo, datur tota nunc forma in Deo, quæ Deum constitueret nunc nolentem actu creare mundum, ergo nunc Deus est formaliter nolens creare mundum.

*Secundum
argumen-
tum.*

Neque dicas connotatum extrinsecum deesse.

Sed contra, nam illud quod est posterius tota formâ denominante, posterius etiam est tota denominatio, & toto effectu formalis, neque potest illum impedire, sed connotatum extrinsecum est posterius tota formâ constitente actum liberum, ergo est posterius toto effectu formalis, neque potest illum impedire. Deinde ubi est tota ratio ponens extrinsecum connotatum, & connotationem, ibi est connotatum & connotatio, sed perfectio illa intrinseca per te est tota ratio ponens connotatum illud extrinsecum, ergo ubi est illa perfectio intrinseca, ibi etiam debet esse tale connotatum. Denique illud quod reuera est in subiecto potest dici de subiecto, sed tota illa tendentia libera secundum omnia essentialia est in Deo ergo de illo dici potest.

Tertiò, manifestè insto, si nihil nunc Deo deest ut dicatur velle creare alterum mundum, Deus est nunc volens creare alterum mundum, sed nihil nunc illi deest. Quod probo, si Deus habet nunc totum quod ego habeo, quando volo ambulare, nunc nihil Deo deest ut velit creare alterum mundum, sed habet nunc omnia quæ ego habeo quando volo ambulare, ergo nihil Deo deest. Probo minorem, nam sòl deest alter mundus, sicut mihi volenti ambulare deest ambulatio, sicut ergo absurdum esset dicere, quod mihi nihil nunc deest ad volendum ambulare, quæ actus ambulatio, sic absurdum est dicere, quod nihil nunc Deo deest ut velit alterum mundum creare, quæ alter mundus ergo nunc Deus est verè determinatus ad creandum alterum mundum, cum nihil ei desit ad tam determinacionem.

*Tertiū
argumen-
tum.*

Quartò, actus intrinsecus Deo est essentialiter omnis volitus, & nolitus, ergo non est magis volitus quam nolitus, sed ut sit essentialiter determinatio ad unum, debet esse potius volitus quam nolitus, ergo ut sit essentialiter determinatio ad unum, non sufficit perfectio intrinseca Dei. Maior clara est, quia indifferentia ad plura, & determinatio ad unum sunt contradictionia, neque conuenire possunt eidem respectu eiusdem, ergo implicat ut actus essentialiter indifferens, sit determinatio sine additione aliqua vel detractione.

*Quatu-
rū
argumen-
tum.*

Ad primum Resp. concedendo, quod quidquid est intrinsecum Deo est necessarium eo modo quo est intrinsecum; si enim sit intrinsecum secundum totum quod dicitum in recto tunc in obliquo, est etiam necessarium secundum omnia, si autem est intrinsecum secundum ea quæ dicit in recto tantum, non est necessarium nisi secundum ea quæ dicit in recto. Dixi autem actum liberum, formaliter ut liberum esse intrinsecum secundum ea quæ dicit essentialiter, & in recto, non secundum id quod dicit in obliquo, & terminatiū, unde sequitur quod est necessarius secundum ea quæ dicit in recto.

*Solutio
primi ac-
tum.*

Ad confirmat. fateor complacentiam simplicem, & disiplacentiam in Deo, formaliter & essentialiter

P 3 differre

118 Disp. IV. De Deo. Quæst. II. Sect. II.

differre & illas semper ac essentialiter esse in Deo, quando Deus est actu volens tunc complacentia necessaria terminatur liberè ad existentiam, quando est nolens tunc disloquentia terminatur ad non existentiam. Concedo igitur quod si Deus esset nolens creare mundum, esset in Deo actus diuersus in obliquo & terminatuè, sed non esset diuersus secundum id quod dicit in recto & essentialiter, quia illa disloquentia simplex nunc est in Deo, sed non terminatur ad negationem existentiae mundi, inò potius complacentia simplex quæ necessariè est in Deo, terminatur liberè ad eius existentiam. Nam actus odij & amoris differunt etiam formaliter secundum id quod dicunt in recto; odium enim dicit disloquentiam in recto, & amor dicit complacentiam, alioqui non posset explicari quomodo Deus concurrendo ad peccatum non amaret aquè peccatum ac concurrens ad bonum opus illud amat. Nam in utroque actu terminus extrinsecus ponitur, sed in uno est disloquentia in altero est complacentia.

Quod additur illud obliquum esse actu libero essentialie, distinguendum est, vel enim *essentialie* significat illud quod constituit aut componit essentiam & sic nego connotatum extrinsecum esse actu libero essentialie: vel significat illud omne quod terminat essentiam sine quo denominari nou potest talis essentia, quamvis sit omnino extrinsecum essentiae, illaque posterius. & sic dici potest essentialie, sed omnino impropriè: sicut obiectum visum est extrinsecum visioni, & tamen sine illo denominari non potest visio quæ terminatur ad illud essentialiter. Similiter ergo extrinsecum connotatum, est distinctiuum actus terminatuè solùm, & in obliquo, non est distinctiuum essentialiter & in recto. Volitio enim & nolitio in Deo ratione differunt essentialiter per ordinem ad obiectum, terminatuè autem per ipsa obiecta, sicut relata extrinsecè differunt per terminos, intrinsecè autem per ordinem ad tales terminos.

Solutio
secundi.

Ad secundum, eadem responsio est, ubi datur integra forma denominans secundum ea quæ dicit tum in recto tum in obliquo, ibi datur effectus formalis, & denominatio, concedo, ubi datur forma denominans secundum ea tantum quæ dicit in recto, nego. Forma enim respectiva sèpè reperitur tota in subiecto, quod tamen non denominat ex defectu alicuius extrinseci. Quod dixi semper euenire in relatione, ubi catione, duratione. Effectus enim formalis in connotatiuè est forma in subiecto, secundum quod illa forma dicit tum in recto tum in obliquo. Neque obstat quod hoc connotatum sit posterius formâ intrinsecâ denominante, & denominatione, quia est posterius secundum ea quæ forma illa dicit in recto non secundum ea quæ dicit in obliquo, & connotatuè.

Ad id quod additur, formâ illam denominantem cum sit actualis determinatio voluntatis se sola sufficere ad ponendum extrinsecum connotatum, distingui debet; suffici enim se sola ad ponendum liberè illud connotatum, non sufficit ad ponendum illud necessariò. Sicut si dices positâ voluntate hominis, ponitur totum quod sufficit ad amandum, ergo ponitur amor, falsa esset consequentia, quia voluntas est causa ponens liberè suum actum.

Denique fateor illud quod est in subiecto posse dici de subiecto eodem modo quo est in subiecto, cum ergo volitio illa & tendentia libera non sit in subiecto nisi secundum ea quæ dicit in recto, non potest aliud de subiecto dici, sed haec non est formaliter volitio.

Ad tertium, Resp. ide nunc non esse in Deo actualle decretum creandi alterum mundum, quia voluntas Dei ex dominio quod habet non tendit ad creandum alterum mundum, cum posset se ipsa in illum tendere, non deest ergo illi tantum alter mundus, sed

tendentia & connotatio talis mundi, quæ tendentia in recto, & formaliter est actus necessarius, sed propter contingenter, & liberè connotat obiectum extrinsecum in quod tendit ex dominio in se ipsum. Quod enim voluntas creata propter finitatem facit per actum superadditum, hoc voluntas diuina propter infinitatem facit fine actu superaddito.

Solutio
quarti.

Ad quartum, Resp. disting. antecedens, actus intrinsecus Dei est essentialiter omnis volitio & nolitio, secundum ea que volitio, & nolitio dicunt in recto concedo, secundum id quod dicunt in obliquo & terminatuè nego. Vnde indifferentia negar quidem determinationem actualē adæquatè sumptam, non determinationem actualē sumptam secundum id quod dicit in recto.

Instans.

Instabis, nostram explicationem easdem pati difficultates quas contra sententiam Vasquis obiecimus. Primò enim, actu externus pendet à volitione Dei adæquatè libera, ergo tota illa denominatio prior est effectu, & connotato extrinseco. Deinde non vitabit circulus; verum erit enim quod Deus agit quia vult & vult quia agit; effectus enim complet libram volitionem Dei. Inò connotatio posterior est fundamento & termino, nam relatio exurgit posito fundamento & termino: ergo effectus extrinsecus prior est actu libero Dei plenè constituto per talem connotationem. Denique nullus in Deo erit actus inefficax, & conditionatus.

Resp. nihil ex doctrina quam proposui sequi eorum quæ in sententia Vasques videntur non posse solvi. Primò, enim concedo effectum extrinsecum pendere à voluntate Dei adæquatè libera, atque adeò totam hanc denominationem esse priorem effectu extrinseco, quamvis semper illa sit in ordine ad extrinsecum connotatum sine quo non est illa denominatio, quæ nec includit, nec supponit illud connotatum tanquam aliquid prius, sed tantum in illud tendit tanquam in aliquid extrinsecum & posterius. Secundò, circulus hic nullus esse potest, quia cum effectus extrinsecus sit extra totam essentiam actu liberi, non potest in ullo sensu esse verum quod Deus velit, quia agit, sed tantum agit, quia vult. Effectus enim est id, in quod tendit actu liber, non autem id quod constituit actu liberum, & verum semper est effectus extrinsecus esse posteriorem actu adæquatè libero. Connotatio secundum id quod dicit in recto & in obliquo, posterior est positione termini. Connotatio autem secundum id quod dicit in recto est prior termino. De actibus inefficacibus postea videro.

§. V.

Seconda difficultas ex immutabilitate actus diuini.

A Lterum, quod videtur obesse allatæ resolutioni est immutabilitas Dei omnimoda.

Primum
argumentum.

Primum enim implicat, vt eadem forma quæ denominat subiectum intrinsecè, omnino immutata manens, non denominat illud intrinsecè, aliqui duo contradictoria essent vera de aliquo successu sine illa mutatione, sed Deus denominat intrinsecè volens creaturam, per formam intrinsecam, ergo est impossibile, vt sine mutatione, sit nolens illam creaturam, ergo si actus Dei est liber, necessaria erit in Deo mutatio. Maior est certa, quia duo extrema contradictionia non possunt eidem conuenire simul, ergo neque successu sine mutatione.

Secundò, tunc diuina voluntas mutatur, quando in posteriori signo habet aliquid intrinsecum quod non habebat in priori signo, sed Deus ab æterni prius habet statum indifferentiae quam statum actualis determinationis intrinsecæ: nam vt sit in statu determinacionis

Secundum
argumentum.

Solutio
tertii.

tionis actualis cum prius esset in statu indifferentiæ , habet aliquid quod non habebat in illo priori signo, imò si esset determinatus ad oppositum aliam haberet determinationem intrinsecam , ergo mutaretur.

Tertium argumen-
tum.
Tertiò , implicat dari nouam connotationem quin detur fundamentum aliquod nouum talis connotationis, sed datur noua connotatio quando datur actus liber diuersum connotans effectum , ergo datur fundamentum aliquod nouæ huius connotationis. Illud fundamentum nouum non est extra Deum , quia Dei determinatio est prior, quām omnis mutatio ad extra: imò sine mutatione ad extra Deus determinatus concipitur , vt cum remittit pœnam , peccatum veniale, obligationem voti , ergo illud fundamentum nouum est intra Deum , atque adeò mutatio.

Quartum argumen-
tum.
Quartò , si Deus ab æterno potuit sine additione vlla vel detractione transire à statu indifferentiæ ad statum actualis volitionis, omnino immutatus, potest etiam nunc , sine vlla mutatione velle de nouo , id quod prius solebat , si enim nulla tunc fuit mutatio, neque nunc erit ; sed consequens illud nemo admittit : ergo neque admitti debet antecedens.

Solutio-
pri-
mi ar-
gumenti.
Ad primum, Resp. sèpè dictum esse posse dari nouam denominationem intrinsecam respectiuam , per solam mutationem extrinsecam, vt constare potest ex omnibus relationibus & connotationibus quando Deus ex non volente fit volens determinatè, nulla fit mutatio intra Deum , sed in obiecto mutatio semper aliqua fit, vel physica vel moralis, quæ sufficit, vt noua intra Deum esse possit denominatio.

Solutio-
secundi.
Ad secundum Resp. concedendo illam maiorem tunc diuina voluntas mutatur , quando in posteriori signo habet aliquid intrinsecum , quod non habebat in priori signo , nego autem minorem ; quando enim Deus est in statu indifferentiæ haberet totum intrinsecum quod habet in statu determinationis , sed nō habet tamen totum quod in statu determinationis connotat in obliquo , & eodem modo dicendum est, si determinatus esset ad oppositum eadem enim esset secundum entitatem determinatio.

Solutio-
tertiij.
Ad tertium , Resp. ad illam maiorem , non potest dari noua connotatio , nisi detur nouum fundamen- tum huius connotationis , primò quidem illam esse falsam in omnibus relationibus. Nam certum est quod relatio noua resultare potest ex positione noui termini , stante fundamento eodem modo quo erat prius. Secundò , eadem maior falsa est in causis liberis , nam ratio tota vt sèpè dixi cur voluntas velit, est, quia vult ; causa enim libera cum indifferens sit, hoc necessariò habet vt sine sui mutatione possit tendere ad opposita, eo quod habeat vim se determinandi. Cum ergo quæris fundamentum huius connotationis quæris rationem , cur Deus velit creare mundum, v. g. respondeo autem, quia est perfectè liber , & quia habet vim intrinsecam se determinandi ad opposita, frustra igitur nouum quæris fundamentum nouæ huius connotationis , cum actus Dei sit propter infinitatem, omnis volitus, & nolitus, & sine vlla sui mutatione possit respicere hoc vel hoc obiectum. Quomodo autem ad hoc necessaria sit mutatio ad extra. Dicitur statim.

Solutio-
quarti.
Ad quartum , Resp. quod si sola obstaret immutabilitas , posset Deus nunc in tempore esse volens id, quod prius noluit, vt benè probat argumentum. Sed hoc tamen esse impossibile, quia esset inconstans & leuitas in Deo, quæ non minus ei repugnat quām physica mutatio: cum ergo Deus ab æterno habeat omnia præsencia, & eum nihil lateat , decreuit circa omnia, quid vellet facere, nunc autem si mutaret sententiam, etiam si non propterea tamen mutaretur Physicè, moraliter tamen leuis esset & inconstans sicut homo

qui postquam aliquid decreuit mutatâ postea mente suscipit aliud concilium.

S. VI.

Tertia difficultas ex actibus , conditionatis & inefficacibus & negatiis.

POltremò , contra datam resolutionem facere potissimum videtur, id, quod Vasqui & Aureolo tertio loco opponebatur , videlicet multos esse posse actus in Deo per quos nulla fit mutatio extra Deum. Nam actus Dei ex sententia, quam proposui , etiam si secundum omnia constitutua intrinsecus sit , dicit tamen in obliquo & terminatuè aliquid extrinsecum, atque adeò esse non potest sine mutatione aliqua extrinseca , atqui multi sunt actus in Deo in quibus vt superius ostendebam nulla est extra Deum mutatio.

Primò enim, actus sunt in Deo conditionati, quando dicit Deus, si Anti-Christus non peccet, volo eum saluari , vel etiam quando videt per scientiam conditionatam , si taliter vocetur Anti-Christus , saluabitur, tunc nihil proflus ponitur extra Deum, quod non esset , si Deus non haberet tale decretum , & talem scientiam , ergo manifestum est in his actibus , quod nulla fit mutatio extra Deum. Quæ tamen necessaria est, quia vt Deus datur volens vel sciens conditionatè , datur aliquid in rerum natura quod non esset , si Deus nec esset volens, nec sciens , non est aliquid intra Deum , ergo est extra Deum.

Secundò , idem valet in omni simplici complacencia, v. g. dicit Deus vellere salutem Luciferi, nam ex vi huius actus nihil est nouum, imò si aliquid esset noui, iam actus inefficax non esset, sed efficax. Idem dicendum est de remissione obligationis, v. g. peccati & reatus pœnae , per puram condonationem, dispensatione voti , & matrimonij , aut alterius contractus. Neque recurrere licet ad mutationem moralem factam extra Deum, nam illa semper supponere debet mutationem physicam : quæro enim quid sit moralis mutatio, nisi aliquid fundatum in aliquo nouo physico. Imo mutatio illa moralis est duntataxat denominatio ab actu Dei libero , sed illa denominatio ab actu libero non potest esse terminus compleensus actum liberum, cum sit posterior toto actu libero , alioqui manifestum est quod actus liber esset obiectum sui ipsius, ergo mutatio illa moralis est insufficiens.

Tertiò , idem dico de illis actibus quibus Deus diversus fines praescribere sibi potest eiusdem effectus, Christum, v. gr. potuit ordinare ad salutem etiam Angelorum, tunc enim idem esset Christus, iidem Angeli, & iidem homines, ergo nulla est extra Deum res noua quæ terminet illam connotationem. Imò sèpè Deus ordinat media quædam ad finem, ad quem ex sua natura ordinata non erant, tunc illa ordinatio nihil imprimit nouum tali medio : quæro enim quid sit in rerum natura quod non esset , si non esset talis ordinatio , & demum cum ordinatum dicitur medium , non potest denominatio illa esse intrinseca medio vt patet , neque illi extrinseca , sic enim deberet aliquid nouum esse additum Deo, vnde talis peteretur denominatio.

Quartò, quando Deus vult aliquam negationem actu positivam , tunc nulla fit mutatio circa talem negationem , imò negatio non potest esse complementum actus positivi. Denique sicut dari potest in nobis pura omissione libera ita & dari potest in Deo , in illo vero non est assignabilis vlla mutatio extrinseca.

Ad primam & secundam Respondeo admitti omnino debere in Deo actus conditionatos , quibus nullus efficax actus adiunctus sit. Primò enim certum est quod Deus voluntatem habet concurrendi ad actus liberos omnium hominum , etiam

illos

Actus con-
ditionati.

Simplices
compla-
centias.

Diversitas
finium.

Quomodo
sint actus
condi-
tio-
nati & in-
efficaces.

illos qui non sunt, ubi nullus apparet in unctus esse actus efficax. Deinde habet Deus voluntatem salvandi omnes homines si velint: illa voluntas prior est electione mediorum, & est verè libera. Deinde nulla ratio cogit negare actus inefficaces & conditionatos, cum enim actus Dei prius existat essentialiter quam fiat mutatio in obiecto per quam nullo modo constituitur, non est necesse intelligere mutationem ullam physicā in obiecto ut intelligatur actus liber, sed sufficiet mutatio tantum moralis, non potes autem inuenire actum ullam inefficacem, in quo obiectum non mutetur moraliter v.g. cum Deus vult salutem omnium hominum, transit illa salus à statu pure possibili ad statum futuri sub conditione. Cum Deus videt si taliter vocetur Anti-Christus salutem afferetur, videt salutem Anti-Christi futuram, si talis ponatur vocatio. Idem dico de dispensatione voti, condonatione peccati, dissolutione contractus, ubi semper moralis mutatio interuenit; Deus enim remittit ius quod habebat, vel destruit ius quod habebat alter, unde manet sublatum votum; condonatum peccatum, contractus dissolutus, & quæ ac si actus in Deo existens causatus esset de novo, quod enim mutatio causata in obiecto, moralis sit vel physica parum interest, sicut & parum interest quod actus de novo productus sit, vel quod æquualeat actui qui productus esset de novo. Nego autem esse impossibilem mutationem moralem sine prævia mutatione physica, in qua nego illam necessariò fundari, sicut & nego illam esse duntaxat denominationem ab actu Dei, est enim aliquid causatum per illum actum, nempe ius quod est destrutum, & alia huiusmodi quae in creatis etiam fieri possunt sine mutatione physica, ut patet in pura omissione, & multo magis in Deo qui habet aliquid æquivalens physica mutationi.

Ad tertiam Respon. posse quoque Deum velle medium propter aliquem finem, ad quem illud ex sua natura non ordinetur, vt rectè probat argumentum. Christus enim v. gr. fuit ordinatus ad salutem hominum, ad quam poterat non ordinari. Ut autem respondeam argumento dico iuxta principia prius posita, illam ordinationem essentialiter & formaliter esse ipsum actum Dei necessarium qui propter infinitatem & eminentiam potest sine additione vlla vel detractione, esse volitus, & nolitus eiusdem obiecti, prout connotat tamen mutationem moralem factam in ipso medio, nam illud nunc post ordinationem moraliter alio modo se habet quam ante ordinacionem, ex eo quod sit propter illud, non propter aliud id est sit causa illius & non alterius, quod sufficit ad diuersam denominationem.

Quomodo circa negationes.

Ad quartam Resp. quod quoties Deus vult aliquam negationem actu positivo, tunc moralis sit mutatio circa talem negationem, quatenus forma ei opposita incipit esse impossibilis; posset autem esse pura omissione in Deo, sicut illa esse potest in voluntate creata, nisi obstat summa perfectio prouidentiae, qua ab æterno habet omnia digesta, & ordinata, sive non se habet negatiæ circa res non futuras, sed positivo actu tendit in omnia futura, & in omnia non futura.

QVÆSTIO III.

De reliquis proprietatibus voluntatis divinae.

Explicata libertate in qua totum latet Ænigma voluntatis diuinæ, non erit difficile quatuor alias eius proprietates exponere quæ adiunctæ sunt libertati, prima est efficacia, secunda immutabilitas, tertia ordo decretorum, quarta sanctitas quæ complectitur impeccabilitatem, & virtutes omnes.

SECTIO I.

De efficacia voluntatis diuinæ. Art. 4. 6. & 8.

In tribus sita esse videtur hæc efficacia. Primo, quod voluntas Dei semper impletatur. Secundo, quod omnium rerum sit causa. Tertio, quod se sola sufficiens sit ad faciendam in rerum natura nouam denominationem, & supplendum effectum formalem nouum.

Ratio dubitandi primo est, quia nulla voluntas beneplaciti esse potest in Deo quæ non sit absoluta, ergo nulla est voluntas beneplaciti quæ non impletatur. Probo antecedens, si aliqua effet voluntas beneplaciti conditionata illa conditio necessariò effet ipsa voluntas Dei, v. gr. si dicat Deus volo salvare hominem si conuertatur, idem est, ac si dicat, volo salvare hominem, si voluero illi dare auxilia quibus video illum consensurum, hoc autem absurdum est, quia sic voluntas Dei erit conditio ad voluntatem Dei.

Secundo, voluntas Dei applicat omnipotentiam mediante intellectu, qui dirigit eam immediate, ergo voluntas Dei mediata solum concurrit.

Tertio, per solum actum voluntatis diuinæ potest intelligi effectus formalis moralis nouus, extra Deum ergo per eundem intelligi etiam potest nouus effectus formalis physicus non est enim maior ratio vnius quam alterius. Deinde per illud decretum Dei saltē virtualiter nouum, multæ debent explicari nouæ denominaciones physica, alioqui oportebit infinites multiplicare modos distinctos realiter, v.g. vbiatio, & duratio, vel sunt modi distincti vel explicitantur per solum Dei decretum, v.g. possunt existere Petrus, locus Lugdunensis, & creatio Petri, quin Petrus sit in loco Lugdunensi, connotare locum, esse indistans est aliquid distinctum à Petro, loco, & creatione Petri, hoc autem nihil aliud est quam decretum Dei creantis Petrum Lugduni, & non alibi, ergo per solum Dei decretum noua salvatur denomination, & nouus effectus formalis. Idem argumentum fieri potest de duratione aliisque pluribus denominationibus physicis, quas per huiusmodi decreta explicamus facilius quam per congeriem tot entitatum modalium.

Dico primò, voluntas Dei quæ absoluta est semper impletur, multæ tamen sunt voluntates conditionatae quæ nunquam impletur. Ita S. Thomas art. 6. quod immerito Scotus negat.

Voluntas
Dei absolu-
ta sem-
per imple-
tur.

Ratio est, quia si aliqua effet voluntas Dei absoluta quæ non impletur, deberet dari aliquid extra Deum, quod impedit operationem diuinæ omnipotentiae applicatae per voluntatem efficacem: hoc autem statim patet esse impossibile quod autem aliqua detur voluntas Dei conditionata, quæ non impletur semper, constat ex voluntate conditionata salvandi omnes homines quam esse in Deo quæstione sequenti demonstrabitur.

Dico secundo, voluntas Dei libera prima est & immediata causa omnium rerum non minus immediata quam intellectus.

Est imme-
diata re-
rum causa.

Ratio est, quia Deus est agens intellectuale, quod non agit per potentiam, nisi eo modo quo applicatur per voluntatem, alioqui si ex necessitate ageret, produceret omne quod potest, quod autem cōcurrat immediata, pater, quia omnipotentia planè indifferens est ad quidlibet producendum, & intellectus etiam indifferens est, vt eam proxime dirigat, nisi accedat imperium voluntatis, ergo voluntas immediata est causa rerum per modum imperantis, intellectus per modum dirigentis, omnipotentia per modum exequentis.

Dico tertio, nullus effectus formalis aut denominationa noua physica extra Deum, esse vel concepi potest, per solum decretum intrinsecum Dei. Ita communiter

Non suffi-
cit ad no-
vas deno-
minatio-
nes.